

KOKKOLAN KAUPUNKI

KIEPPI, KOKKOLAN LUONNON-
TIEETEELLINEN MUSEO

VEIKKO SALKION LUONTOKOKOELMA
VILJO NISSISEN MINERAALIKOKOELMA
ARMAS JÄRVELÄN PERHOSKOKOELMA

TOIMINTAKERTOMUS 2022

1 HENKILÖSTÖ

Mari Mäenpää, museopedagogi/kokoelmien hoitaja	1.1.–31.12.2022
Merja Passoja, museoassistentti	1.1.–31.12.2022
Pertti Hyttinen, valokuvaaja	2.5.–31.8. ja 19.9.–18.11.2022

Vanessa Haapaniemi, kesätyöntekijä	4.7.–24.7.2022
Riina Aittoniemi, kesätyöntekijä	15.8.–4.9.2022

Luontotyöryhmä:

Juhani Hannila, puheenjohtaja, Antti Tuominen, jäsen ja Hannu Tikkanen, jäsen.

Kävijämäärät: 2019 tammikuu 254 kävijää; 2018: 7607; 2017: 7256; 2016: 7044

Suljettu tulipalon johdosta 29.1.2019 lähtien.

Some (IG/FB) seuraajat: 2022: 484/267; 2021: 460/214; 2020: 395/147; 2019: 277/118

2 HALLINTO

Luontokokoelma Kiepin kokoelmaohjesääntö hyväksyttiin 7.4.2009. Luontokokoelma Kieppi on kulttuuri- ja nuorisotoimen lautakunnan alainen tuloksyksikkö. (Päätös kulttuuri – ja nuorisotoimenlautakunta 9.11.2004 § 159)

Sivistystoimen organisaatiouudistuksessa 2017 kulttuuri- ja nuorisolautakunta yhdistettiin sivistyslautakuntaan. Kokkolan kaupungin uuden hallintosäännön tullessa voimaan (Kaupunginvaltuusto 23.1.2017 § 6) myös sivistyskeskuksen toimintasääntö uudistettiin. Sivistyskeskuksen toimintasäännössä Kieppi kuuluu suoraan sivistyslautakunnan alaisuuteen ja sillä on oma hallinto sekä oma talousarvio. (Päätös sivistyslautakunta 12.12.2017 § 79)

Lautakuntarakennetta arvioitiin uudelleen vuoden 2021 aikana valtuuston päätöksellä (16.8.2021 § 78). Sivistyslautakunta jaettiin kahteen erilliseen lautakuntaan: opetus- ja kasvatustalautakunta sekä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta. Sivistystoimen uudessa toimintasäännössä Kieppi on erillinen kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaisuuteen kuuluva palveluyksikkö, joka harjoittaa luonnontieteellistä museotoimintaa. (Päätös sivistyslautakunta 14.12.2021 § 148) Toimintasääntö astui voimaan 1.1.2022.

Museopedagogi vastaa Kiepin toiminnasta ja kehittämisestä. Museopedagogi Mari Mäenpää toimii samalla myös kokoelmien hoitajana. Hänen esimiehensä on sivistysjohtaja. Museopedagogin tehtävänä on sivistysjohtajan päätöksen mukaan:

- seurata Kiepin toimialaan kuuluvan luonnontieteellisen museo- ja näyttelytoiminnan kehitystä ja tehdä toimintaa koskevia kehittämis ehdotuksia yhdessä luontotyöryhmän kanssa
- osallistua talousarvion valmisteluun Kiepin osalta sekä seurata ja arvioida talousarvion toteutumista
- vastata Kiepin näyttely- ja tutkimustoiminnasta

- vastata Kiepin kokoelmien hoidosta
- vastata Kiepin julkaisuista ja tiedotustoiminnasta
- vastata ympäristökasvatuksesta ja asiakaspalvelusta sekä yhteistyöstä
- toimia Kieppiä koskevien asioiden valmistelijana
- raportoida Kiepin toiminnasta sivistysjohtajalle lautakunnalle tehtävän raportoinnin yhteydessä
- hyväksyä Kiepin laskut. Hänen estyneenä ollessaan laskut hyväksyy sivistysjohtaja.

Museoassistentin tehtäviin kuuluu Kiepin asiakaspalvelu, opastukset, osallistuminen työpajojen suunnitteluun ja toteutukseen, toimistotehtäviä sekä muut annetut tehtävät.

Museovalvojan tehtäviin kuuluu asiakaspalvelu ja aukipito viikonloppuisin sekä muut annetut tehtävät. (Kiepin ollessa suljettuna museovalvojan toimea ei ole täytetty.)

Luontotyöryhmä: Museopedagogilla/kokoelmien hoitajalla on apunaan luontokokoelman hoitoa, ylläpitoa ja kehittämistä koskevissa asioissa asiantuntijatyöryhmä; luontotyöryhmä.

3 NIMI JA TILAT

3.1.1 KIEPIN NIMI

Luontokokoelma Kiepin nimi muutettiin 15.5.2012 (Kulttuuri- ja nuorisotoimen lautakunnan päätös § 48) seuraavasti: **Kieppi, Kokkolan luonnontieteellinen museo**. Kokoelmien nimet säilyvät ennallaan: Veikko Salkion luontokokoelma, Viljo Nissisen mineraalikokoelma sekä Armas Järvelän perhoskokoelma.

Kieliversiot:

Kieppi, Kokkolan luonnontieteellinen museo

Kieppi, Karleby naturhistoriska museum

Kieppi, Kokkola Museum of Natural History

Veikko Salkion luontokokoelma

Veikko Salkios naturaliesamling

Veikko Salkio's Natural History Collection

Viljo Nissisen mineraalikokoelma

Viljo Nissinens mineralsamling

Viljo Nissinen's Mineral Collection

Armas Järvelän perhoskokoelma

Armas Järveläs fjärilsamling

Armas Järvelä's Lepidoptera Collection

3.1.2 KIEPIN PERUSKORJAUS

Kiepin tilojen vastaanottokokous pidettiin 9.12.2021. Kieppi aloitti muuton heti rakennusten valmistuttua niin, että toimisto ja työpisteet muutettiin uusiin tiloihin ennen joulua. Kokoelmien siirto uusiin tiloihin toteutui tammi-helmikuun aikana. Samalla toteutui myös tilojen kalustaminen hirsirakennuksen osalta.

Kiepin näyttelytilan käyttöönotto viivästyi sisäkatossa havaitun ongelman johdosta. Tila piti tyhjentää korjaustöiden ajaksi. Katon korjaus valmistui huhtikuun lopulla. Kiepin vitriinien toimittajaksi valittu Fratelli Grupi OÜ aloitti vitriinien kokoaminen toukokuussa. Vitriinit valmistuivat kesäkuun aikana.

Museokorttelin pihasuunnittelua tehtiin keväällä 2022. Pihan rakentaminen oli tarkoitus aloittaa heti Vohvelikahvelin kauden päätyttyä, mutta työt aloitettiin vasta lokakuussa. Piharakentaminen jäi kesken talven tultua.

4 KOKOELMAT

4.1 VEIKKO SALKION LUONTOKOKOELMA

Veikko Salkion luontokokoelma on valtakunnallisesti arvokas luonnonhistoriallinen kokoelma ja sillä on huomattava merkitys niin luonto- ja ympäristökasvatuksessa kuin matkailullisesti. Kokoelma on Veikko Salkion (1912–2006) elämäntyönä syntynyt yhtenäinen kokonaisuus. Veikko Salkion tavoitteena oli herättää kiinnostus luontoon ja luonnonsuojeluun tuomalla pala luontoa esille kokoelmassaan, jossa se olisi myös tulevien sukupolvien nähtävänä. Kiepin tehtävänä on tallentaa näytteitä ja havaintoja luonnosta, seurata alansa tutkimustoimintaa ja tiedottaa siitä sekä järjestää näyttelyitä. Kieppi tekee yhteistyötä eri toimialojen, koulujen, laitosten sekä alan harrastajien ja tutkijoiden kanssa. Toiminnan painopisteenä on kokoelmien hallinnoiminen ja hoito sekä luonto- ja ympäristökasvatus.

Lautakunnan päätöksen mukaan Kokkolan kaupungin omistama Veikko Salkion luontokokoelma säilytetään yhtenäisenä siten, ettei siihen yhdistetä muiden täyttäjien töitä. (Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunta 17.9.1997 § 31). Kaikki näytteet ja alustat ovat pääosin Veikko Salkion tekemiä. Kokoelma koostuu Veikko Salkion Kokkolan kaupungille lahjoittamasta luonnonhistoriallisesta kokoelmasta sekä hänen siihen tekemistään täydennyksistä, ja lisäksi luontokokoelmaan lahjoitetuista erillisistä luonnontieteellisistä kokoelmista ja näytteistä, jotka Veikko Salkio on siihen liittänyt. (Lahjakirja § 1555/1980). Kaupunki osti Veikko Salkiolta sarvi- ja kallokokoelman sekä pyyntivälinekokoelman 7.11.2000. (KH 21.6.1999 § 414). Ilkka Salkio lahjoitti aiemmin talletussopimuksella Veikko Salkion luontokokoelmaan liitetyn kokoelman Kiepin, Kokkolan luonnontieteellisen museon omistukseen (Lahjoitus sopimus 17.1.2018). Kokoelmaan kuuluu huomattavia fossiilinäytteitä sekä muita luontonäytteitä, luontokirjallisuutta ja arkistomateriaalia sekä pyyntivälineitä. Näytteet on luetteloitu ja kuvattu.

Veikko Salkion kokoelmat ovat jakaantuneet kahteen osaan, Kokkolan kaupungin omistama Veikko Salkion luontokokoelma sekä Rovaniemen kaupungin omistama kokoelma. Kiepissä sijaitseva Kokkolan kaupungin omistama kokoelma jakaantuu seuraaviin osa-alueisiin:

- Suomalaiset nisäkkäät ja linnut (pienoisdioraamat)
- Sarvikokoelma
- Kallot ja luut
- Pyyntivälineet ja perinteinen metsästyskulttuuri
- Linnunmunat
- Fossiilit sekä erikoiset luonnonmuodostumat ja epäsäännöllisyydet
- Ulkomaiset näytteet (voivat olla mitä hyvänsä edellä mainittuja ryhmiä)
- Arkistomateriaali, kirjallisuus

Kiepillä on luonnonsuojelulain 40 §:n ja 49 §:n mukainen poikkeuslupa rauhoitettujen lajien hallussapitoa koskevista rauhoitussäännöksistä (päätös VARELY/1442/2021).

4.1.1. KOKOELMAN HOITO JA LUETTELOINTI

Veikko Salkion kokoelman näytteet tarkistettiin ja tarvittaessa puhdistettiin tulipalon jälkeen. Kokoelmien esille pano aloitettiin nisäkkäistä ja linnuista. Samalla näytteet kuvattiin ja niiden nimilaput uusittiin. Useita näytealustoja jouduttiin uusimaan (sammaleet, jäkälät, ym. kasvillisuus). Vuoden loppuun mennessä esillepano saatiin valmiiksi tähdellä merkityistä osioista.

Luontokokoelma

*Nisäkkäät 129 näytettä: esillä olleet 124 näytettä tarkistettu, varastossa olleet 5 näytettä menetetty.

Linnut 536 näytettä: esillä olleet 506 näytettä tarkistettu, varastossa olleista näytteistä 4 löydetty ja puhdistettu, 26 menetetty.

Hirvieläinten sarvet ja kallot: esillä olleet sekä varastosta pelastetut 680 näytettä puhdistettu. Näistä 230:lle tehtiin jatkotoimenpiteitä. Varaston 174 näytettä menetetty.

*Suomalaisten nisäkkäiden kallot ja lintujen rintalastat 145 näytettä: esillä olleet 126 näytettä puhdistettu, varastossa olleista näytteistä 2 löydetty ja puhdistettu, 17 menetetty (joista 6 hajonnutta, 11 ei löydetty).

*Pyyntivälineet 153 näytettä: esillä olleet 56 näytettä puhdistettu. Varaston 97 näytettä menetetty. Muut luetteloidottomat pyyntivälineet luetteloitu.

*Linnunmunat 1216 näytettä: esillä olleet 150 sekä kaikki tulipalon jälkeen hirsirakennuksesta pelastetut 880 näytettä puhdistettu ja siirretty puhtaisiin laatikoihin. Varaston 186 näytettä menetetty. Muut luetteloidottomat pesät luetteloitu.

Ulkomaiset näytteet: esillä olleet sekä varastosta pelastetut 144 näytettä tarkistettu ja tarvittaessa puhdistettu. Varaston 38 näytettä menetetty. Luettelointi kesken.

Fossiilit ja pseudofossiilit 283 näytettä: esillä olleet 215 näytettä tarkistettu, varastossa olleista näytteistä 26 löydetty ja puhdistettu, 42 menetetty.

Varastonäytteet: varastosta olleet luetteloimattomat näytteet on listattu ja valokuvattu. Varastonäytteisiin kuuluu mm. esitetyt lintuja ja niiden osia kuten höyheniä, nisäkkäitä ja niiden osia kuten nahkoja, puupökölöitä, näytealustoja ja kääpiä, kiviä, pseudofossiileita ja fossiileita.

Veikko Salkion arkisto

Veikko Salkion arkistoon kuuluvat kirjeenvaihto, sisällön mukaan järjestetty materiaali, lehtileikkeet, valokuvat, video- ja äänitallenteet, hallinnolliset asiakirjat, muita asiakirjoja ja aineistoa, kirjallisuus ja aikakausjulkaisut.

4.1.2. MUU TOIMINTA

Lahjoitukset

Donnerska skolanin tilojen remontoinnin yhteydessä koulu halusi luopua suuresta osasta täytetyistä eläimistä sekä muista luontonäytteistä. Kieppi otti vastaan osan näytteistä (20 lintua, 2 hyönteislaatikkoa, 3 herbaariolaatikkoa sekä pieni määrä muita sekalaisia näytteitä).

Kiepin ystävät ry

Kiepin ystävät ry:n perustamiskokous pidettiin 23.5.2017. Yhdistyksen tarkoituksena on tukea aatteellisesti ja taloudellisesti ja muilla tavoin Kiepin Kokkolan luonnontieteellisen museon toimintaa sekä tukea luonnon monimuotoisuuden säilymistä, luontotietoisuuden lisääntymistä ja edistää luonnonsuojelua. Yhdistys järjestää työpajoja ja tapahtumia sekä muita tilaisuuksia ja kursseja. Yhdistys toimii yhteistyössä Kiepin kanssa. Kaikki toiminnasta kiinnostuneet ovat tervetulleita. www.kokkola.fi/kiepinystavat
Kiepin ystävät ei ole kokoontunut vuonna 2022.

4.2 VILJO NISSISEN MINERAALIKOKOELMA

Viljo Nissisen mineraalikokoelma ja Veikko Salkion luontokokoelma yhdistettiin yhdeksi tulosityksiköksi (Kulttuuri- ja nuorisotoimenlautakunnan päätös 15.4.2008 § 50). Päätöksen mukaan kokoelmilla on yhteinen vastaava kokoelmanhoitaja.

Kokkolalainen keräilijä Viljo Nissinen (1914–2000) on luonut Kokkolassa Kiepissä sijaitsevan mineraalikokoelman. Hän järjesti näytteet mineraalien koostumukseen perustuvan luokittelun mukaan. Hänelle oli myös tärkeää näytteiden kauneus, virheettömyys ja mineraalin erilaisuus löytöpaikasta johtuen. Hänen tavoitteenaan oli kerätä kaikki maailman mineraalit.

4.2.1 MINERAALIKOKOELMAN HOITO JA LUETTELOINTI

Mineraalit 1513 näytettä tarkistettiin ja/tai puhdistettiin tulipalon jälkeen. Osasta näytteistä pyydettiin mineralogin arvio ja muutama näyte jouduttiin poistamaan huonokuntoisina. Kaikki näytteet valokuvattiin vuonna 2022.

Varastonäytteet: opetuskokoelmiin kuuluvat mineraalit ja kivilajit on puhdistettu, kuvattu ja luetteloitu.

TIEDOTE 24.3.2022

KIEPILLE APURAHA K.H. RENLUNDIN SÄÄTIÖLTÄ

Kieppi on saanut apurahan kivipihan rakentamiseen ja mineraalikokoelman saavutettavuuden parantamiseen. K.H. Renlundin säätiön myöntämän apurahan suuruus on 20 000 €. Kiepin tavoitteena on parantaa Viljo Nissisen mineraalikokoelman ja paikallisen geotiedon saavutettavuutta sekä lisätä mielenkiintoa geologiaa kohtaan.

Kiepin geologinen näyttely ulotetaan museon piha-alueelle kivipihan muodossa. Kivipihassa tullaan esittelemään Keski-Pohjanmaan kallioperän yleisiä kivilajeja ja Suomen geologisia erikoisuuksia. Lohkarehankinta tehdään Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) asiantuntijatyönä.

Viljo Nissisen mineraalikokoelma käsittää yli 1500 mineraalinäytettä ympäri maailman. Hankkeen myötä tuotetaan kokoelmaan liittyvää sähköistä materiaalia Kiepin verkkosivuille. Sähköisten materiaalien aihepiirejä ovat mm. malmit ja teollisuusmineraalit sekä jalo- ja korukivet.

4.2.2 MUU TOIMINTA

Kivipihan rakentaminen

Kiepin kivipihan rakentaminen toteutui syksyllä 2022. GTK:n asiantuntija teki tarvittavat lohkarekartoitukset Keski-Pohjanmaan alueella. Suomen geologiset erikoisuudet löytyivät valmiina GTK:n varastosta. Lohkareet siirrettiin Kokkolaan ja niille tehtiin tarvittavat toimenpiteet Kokkolan Hautauskivipalvelut Oy:n tiloissa. Kiepin piha-alueelle rakennettiin näyttelyalue, jolle lohkareet asennettiin. Kivilajeista tullaan kertomaan nimikyltein sekä posterein. Näyttelyä täydennetään ensi keväänä.

Kokkolan kivikerho

Kiepissä toimiva **Kokkolan kivikerho** perustettiin 2.9.2010 yhteistyössä kokkolalaisten kiviarrastajien kanssa. Kivikerhon tavoitteena on tutustuttaa kerholaiset Suomen ja erityisesti Keski-Pohjanmaan kiviin, kivilajeihin, mineralogiaan ja geologiaan. Samalla kiviarrastajat ja asiasta kiinnostuneet tutustuvat toisiinsa. Malmien etsintä, koru- ja jalokivien työstö, kivien käyttökohteet, kivikokoelmat, kiviretket kuuluvat myös ohjelmaan. Kokkolan kivikerho ei ole kokoontunut vuonna 2022.

4.3 ARMAS JÄRVELÄN PERHOSKOKOELMA

Kokkolan kaupunki päätti ottaa vastaan Armas Järvelän perhoskokoelman 28.4.2003 § 242. Museotoimenjohtajan päätöksellä 8.8.2008 perhoskokoelma siirrettiin K.H.Renlundin museosta luontokokoelma Kieppiin, jossa se säilyy erillisenä, yhtenäisenä kokoelmana.

Kaarlo Armas Järvelä (1918–2002) oli syntynyt ”Kivikankhalta”, Kaustisen Varilan kylästä. Hänen mielisimpiä harrastuksiaan oli Suomen perhosten keräily ja tutkimus, joka alkoi systemaattisesti vuonna 1960. Järvelä liittyi Suomen Perhostutkijain seuraan (SPS). Järvelän löytämiin perhosiin kuuluu muutamia harvinaisuuksia, joita on Suomessa tavattu vain pari kertaa.

4.3.1 PERHOSKOKOELMAN HOITO JA LUETTELOINTI

Perhoskokoelma saatiin pelastettua kokonaisuudessaan Kiepin puuosasta. Kaapit kärsivät vähäisiä vaurioita, jotka on korjattu. Perhoskokoelman näytemäärä laskettiin v. 2017 aikana, luettelointi aloitettiin vuonna 2018. Kesätyöntekijät jatkoivat luettelointia.

Näyte	Lajimäärä	Yksilömäärä
PÄIVÄPERHOSET	112	1128
KIITÄJÄT JA KEHRÄÄJÄT	105	928
YÖKKÖSET	363	2952
MITTARIT	285	2624
ULKOMAALAISET		729
MIKROT	>834	4550
MUITA HYÖNTEISIÄ JA KOTELOITA		1518
SEKALAISET; ERI RYHMISTÄ		6602
Yht.	>1706	21044

Suomen päiväperhoset (kaikki): luetteloitu 2018, tarkistettu 2020, julkaistu 2021.

Suomen kiitäjät ja kehrääjät (kaikki): luetteloitu 2018, tarkistettu 2020, julkaistu 2021.

Suomen yökköset (kaikki): luetteloitu 2019 ja 2020, tarkistettu 2020, julkaistu 2021.

Suomen mittarit (kaikki): luetteloitu 2019.

Suomen mikrot (2379 näytettä): yli puolet (52%) luetteloitu vuosina 2021 ja 2022.

Suomalaisista perhoslajeista on kirjoitettu esittelyt ryhmittäin.

Kokoelmien tietojen digitoimisen tavoitteena on kokoelmien tiedonhallinta sekä tietojen ja kuvien saatavuus GBIF:ssä (Global Biodiversity Information Facility) sekä Laji.fi:ssä (ent. Kotka-kokoelmienhallintajärjestelmä / Luomus). Kaikki perhoskokoelman tarkistettujen näytteiden tiedot on viety Laji.fi:n tietokantaan (24 % kokonaismäärästä). Jo aiemmin tietokantaan on viety Veikko Salkion luontokokoelman nisäkkäiden, lintujen ja sarvikokoelman tietoja. Aineistotietopyyntöjä Kiepille tuli vuonna 2022 20 kpl (2021: 13 kpl, 2020: 6 kpl).

4.3.2 MUU TOIMINTA

Kimalaisseuranta

Kieppi aloitti Suomen ympäristökeskuksen koordinoimassa kimalaisseurantapilotissa vuonna 2020. Pölyhyöty-hanke jatkui vuonna myös vuonna 2022. Kimalaisseuranta kestää toukokuusta syyskuuhun.

Pölyhyöty-hankkeen taustalla on globaali huoli pölyttäjien määrän vähenemisestä. Hankkeen tavoitteena on mm. koota yhteen tietoa tärkeimpien pölyttäjähönteisryhmien kantojen muutoksista Suomessa. Lisätietoja hankkeesta ja raportti viime kesän seurantatuloksista löytyy PÖLYHYÖTY -hankkeen verkkosivulta: <https://www.syke.fi/hankkeet/polyhyoty>

Vuonna 2022 Kiepin Kokkolan Ventukseen perustamalla laskentalinjalla laskettiin kimalaisia kuutena päivänä yhteensä 66 yksilöä. Tämä on huomattavasti aiempaa vähemmän (vuonna 2021: 232 yksilöä ja 2020: 151 yksilöä). Toisaalta laskentapäiviä oli vähemmän ja säät vaihtelivat kovasti.

Runsaimpina lajeina linjalla havaittiin aiempien vuosien mukaisesti peltokimalainen *Bombus pascuorum* ja mantukimalainen *Bombus lucorum*. Myös kartanokimalainen *Bombus hypnorum* ja pensaskimalainen *Bombus pratorum* löytyivät useina laskentapäivinä. Seurantatulokset lajeittain ja reiteittäin löytyvät sivulta www.laji.fi → Kimalaisseurannan tulospalvelu.